РІШЕННЯ

Антикризового штабу стійкості економіки в умовах воєнного стану та Правління УСПП

Підсумки соціально-економічного розвитку країни в умовах третього року повномасштабної російської агресії: завдання з підвищення рівня стійкості та економічної самодостатності України у 2025 році

м.Київ *30.01.2025 р.*

За участі представників Верховної Ради України, центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, Національної академії наук України, РНБО, структурованих об'єднань та організацій промисловців, підприємців, роботодавців, профспілок, об'єднаних територіальних громад проведено розширене засідання **Антикризового штабу стійкості економіки в умовах воєнного стану (АШ) та Правління УСПП** з питання підсумків соціально-економічного розвитку країни в умовах третього року повномасштабної війни, а також пріоритетів забезпечення стійкості економіки на 2025 рік.

Повномасштабна війна з рф на виснаження ресурсів напряму пов'язана зі спроможністю України забезпечити стійкість національної економіки, підвищення дієздатності її секторів, що гарантують обороноздатність держави, збереження та розвиток людського потенціалу.

Збитки економіці України, завдані війною, перевищують 500 млрд дол США.

З України виїхало 6,8 млн осіб (17% довоєнного населення), понад 1 млн осіб мобілізовано на потреби фронту. У 2024 році рівень смертності в країні у 2,8 рази перевищив народжуваність.

Темпи економічного зростання минулого року (*реальний ВВП України у 2024 році зріс за оцінками Уряду та НБУ на 3,4-3,6%)* сповільнилися порівняно з 2023 роком (5,3%).

Наразі реальний ВВП становить 80% відносно довоєнного рівня.

Внаслідок ракетних обстрілів втрачено 9,2 ГВт генеруючих потужностей (1/2 від пікового споживання)..

Жодна з галузей реального сектору за внеском до ВВП не відновила довоєнний рівень (крім сфери державного управління).

Власні ресурси є обмеженими, а кредитні ресурси банків стримуються «політикою дорогих грошей» НБУ та високими воєнними ризиками.

Облікова ставка НБУ (наразі 14,5%) утримується на рівні вище інфляції вже більш ніж 2 роки, що не завадило інфляції постійно прискорюватися починаючи з березня 2024 року (підвищився до 12,0%). Втім, протягом тривалого періоду жорстких монетарних умов (фактично з 2018 р.), банки навіть в умовах війни суттєво наростили прибутковість своєї діяльності, чому у значній мірі сприяла політика НБУ: за три роки війни держава сплатила банкам близько 450 млрд. грн процентних доходів (у т.ч. у 2024 р. - близько 200 млрд. грн).

Міжнародна допомога – головне джерело притоку іноземної валюти. За останні 12 місяців міжнародна допомога державному бюджету становила 35,9 млрд дол США.

Основний фактор, що поглинає валютні ресурси — це від'ємне сальдо торгівлі товарами та послугами. За три роки війни (2022-й, 2023-й і 11 місяців 2024-го) відповідно мінус 25, 737 млрд дол., мінус 37, 879 млрд, мінус 31, 441 млрд дол.

Війна спричинила посилення залежності економіки від товарного імпорту до 40% ВВП, тоді як доходи від експорту впали до до 20 % ВВП.

Сировина становить найвищу складову як в експорті 82% так і в імпорті товарів 43%. Така залежність робить країну вразливою до зовнішніх шоків, зокрема змін світових цін на сировину.

Наразі в Україні завантаження підприємств ОПК складає на рівні 40%. При цьому рівень безробіття серед економічно активного населення становить близько 15% (і це попри суттєві показники мобілізації). Натомість на ринку праці в РФ дефіцит, викликаний високим попитом на працівників з боку оборонного сектору (за роки війни, за офіційними оцінками російського уряду, створено 600000 додаткових робочих місць), обумовлює низькі поточні та прогнозовані показники рівня безробіття: у 2024 році - 2,4 %, у 2025 році – 2,6.

Стурбованість українського бізнесу, промислової спільноти викликають неоднозначні наслідки вже реалізуємих та прогнозованих новацій у фіскальній та тарифній політиці.

У цих умовах Урядом практично не розробляються, не застосовуються з належним рівнем наукового, аналітичного супроводження та опрацювання прогнозу та віддалену перспективу необхідні стратегічні, програмно-цільові механізми вирішення складних завдань подолання наслідків війни та розвитку економіки.

Відновлення соціальної та критичної інфраструктури» досі немає юридично затверджених єдиного загальнонаціонального плану відновлення України, а також плану відновлення та розвитку її регіонів.

План відновлення України, розроблений Національною радою з відновлення України від наслідків війни та презентований у липні 2022 року Урядом на Міжнародній конференції з відновлення у Лугано, окреслює відновлення України в декілька етапів, які передбачають екстрені заходи, відбудову пошкодженої інфраструктури та розробку довгострокових рішень. При цьому цей план досі не затверджений, а перспективи його впровадження не визначені.

Немає визначеності щодо нормативного затвердження плану відновлення та розвитку регіонів, який є одним з інструментів реалізації оновленої у серпні 2024 року Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, результатів розробки Стратегії сприяння зайнятості внутрішньо переміщених осіб до 2027 року тощо.

Потребує значного підсилення система державного менеджменту у сфері розробки та реалізації національної економічної політики. Натомість ситуативні, без техніко-економічних розрахунків очікуваних результатів «ручні» методи керування, випадки непрозорих кадрових перестановок у керівництві державних інституцій та національних компаніях, у секторах, що генерують фінансові потоки, нерідко із порушенням узгоджених з міжнародними партнерами корпоративних правил та корупційні чинники призводять до втрати часу, можливостей, неефективного використання обмежених ресурсів.

За підсумками засідання пропонується визначити низку головних пріоритетів та завдань на наступний рік, які частково вже порушувалися у діяльності АШ та потребують додаткового комунікування з Урядом та здійснення подальшого громадського моніторингу та контролю:

1. Здійснення аналізу стану реалізації, ефективності управлінських рішень та контролю виконання вжитих протягом трьох років заходів задля забезпечення стійкості економіки в умовах воєнного стану через активацію діяльності Національної ради з питань відновлення на засадах, визначених в Указі Президента України від 21 квітня 2022 року №266/2022.

2. Забезпечення парламентського контролю, вдосконалення взаємодії Верховної Ради, Кабінету Міністрів, Національного банку у питаннях адаптації засад грошово-кредитної політики до потреб воєнного стану, збільшення рівня економічної самодостатності України, більш ефективної участі державних банків у підтримці процесів відновлення з метою мобілізації кредитних ресурсів для задоволення значних потреб економіки в інвестиціях в період післявоєнного відновлення.

3. Реалізація як пріоритетів у діяльності центральних органів виконавчої влади на 2025 рік:

3.1 Здійснення аудиту у розрізі спроможностей галузей промисловості задовольнити потреби повоєнного відновлення:

3.1.1 Розвиток ГМК та металомістких галузей економіки (машинобудування, будівництво тощо), (Рішення АШ від 21.09.2022 року, Доопрацьований Мінекономіки план комплексних заходів з відновлення ефективної роботи підприємств ГМК України, №3811-06/74874-01 від 15.11.2022);

3.1.2 Розвиток переробної, хімічної промисловості (Рішення АШ від 25.04.2024р.), зокрема, запуск виробництва продукції на провідних підприємств галузі, зокрема АТ «Одеський припортовий завод», ПАТ «Сумихімпром», органом управління корпоративними правами держави яких є Фонд держмайна;

3.1.3 Розвиток мінерально-сировинної бази України на основі комплексного аудиту запасів корисних копалин, сучасної системи обліку та управління надрами, забезпечення прозорості і доступності геологічної інформації, гарантованого доступу, захисту прав українських інвесторів і суб'єктів, які здійснюють приватну геологорозвідку.

3.1.4. Підготовка на основі аналізу потреб місцевих громад, підприємств дорожньої карти реалізації проєктів з формування децентралізованих енергетичних систем на базі малих систем розподілу, розвитку відновлювальної енергетики тощо на основі урахування споживчих потреб територіальних громад, особливостей розвитку територій, ресурсного забезпечення, підготовки кваліфікованого персоналу проектувальників, фахівців з обслуговування газопоршневих та газотурбінних станцій, когенераційних установок, систем промислового накопичення

електроенергії, а також науково-експертного супроводження процесу забезпечення сумісності технологій комбінованого енергозабезпечення.

3.2 Адаптація до комплексних потреб реалізації державної політики «Зроблено в Україні» плану дій Уряду на 2025 рік, у т.ч. з удосконалення податкової, митної, грошово-кредитної політики, процедур публічних закупівель тощо, зокрема через стимулювання діяльності переробних підприємств, локалізації виробництва, вдосконалення системи державного замовлення та формування стратегічного планування закупівель (Рішення АШ від 25.04.2024р.)

3.3 Розробка комплексних дій зі збереження та розвитку людського (трудового) потенціалу за такими напрямами:

3.3.1 створення умов для підвищення економічної активності, самозайнятості населення, затвердження Стратегії сприяння зайнятості внутрішньо переміщених осіб до 2027 року та плану дій з її реалізації;

3.3.2 розробка Державної стратегії житлової політики в Україні на основі аналізу потреб адаптації місцевих ринків праці до поточних змін у структурі економіки,

3.3.3 забезпечення інклюзивної політики зайнятості через впровадження сучасних програм фізичної, психосоціальної реабілітації ветеранів, професійної перепідготовки з метою забезпечення їх подальшого працевлаштування, навчання та перекваліфікації

3.3.4 формування сучасної інфраструктури фізичної реабілітації та соціальної адаптації як ветеранів, так цивільного населення, модернізації обладнання вітчизняних підприємств з виробництва протезно-ортопедичної продукції, застосування передових методик фізичного відновлення та соціальної адаптації, у тому числі на основі штучного інтелекту.

3.4 Заохочення розвитку підприємництва, самозайнятості, удосконалення функціонування системи управління ризиками у податковому адмініструванні, проведення органами ДПС контрольно-перевірочної роботи, зокрема питань, пов'язаних з реєстрацією податкових накладних / розрахунків коригування в ЄРПН, підвищення результативності діалогу бізнесу та регіональних підрозділів ДПС на відкритих комунікаційних платформах тощо.

3.5 Подальше супроводження комплексного розв'язання проблем логістики з нарощування обсягів перевезення вантажів через залізничні пункти пропуску з країнами ЄС; розвитку на довгостроковій основі залізничної інфраструктури України з урахуванням інтеграції з країнами Євросоюзу та будівництвом європейської колії, збільшення пропускної здатності міжнародних автомобільних пунктів пропуску через державний кордон з країнами ЄС, розблокування діяльності морської портової інфраструктури України, зокрема сприяння евакуації існуючого флоту із морського порту Миколаєва, запуску Миколаївської морської інфраструктури тощо.

3.6 З метою локалізації промислового потенціалу відновлення визначення потреб в адаптації відповідно до міжнародних технічних регламентів, стандартів, забезпечення більш ефективної організаційної та функціональної визначеності та відповідальності на урядовому рівні, підвищення рівня координації уповноважених

державних структур у сфері технічного регулювання у питаннях врахування специфіки відновлення інфраструктури, пошкодженої внаслідок воєнних дій; подальшого забезпечення сумісності та запровадження стандартів та технічних регламентів ЄС, НАТО та країн-членів Альянсу для України; організації діяльності випробувальних лабораторій, організації підготовки фахівців у сфері технічної стандартизації.

4. Долучення представників АШ у складі робочих груп до переговорного процесу вступу України до ЄС з підготовки переговорних позицій України під час переговорів з ЄС щодо укладення Угоди про вступ України до ЄС та продовження дослідження та аналізу можливих проблемних питань, які виникають чи можуть виникнути у вітчизняних підприємств під час експорту їхньої продукції на європейський ринок (проведення необхідних випробування, сертифікації, тощо) у процесі спрощення та дерегуляції торгівлі промисловими товарами з країнами-членами ЄС.

Президент УСПП,
Співголова Національної тристоронньої
соціально-економічної ради **А.К.Кінах**